

Makale Türü: Değerlendirme

Geliş Tarihi: 09.06.2020

Kabul Tarihi: 30.06.2020

MALAZGİRT: ÖZGÜRLERİN KADERİ OYUNU ÜZERİNE BİR İNCELEME*

Dr. Nuran BALTA**

Öz

Hikmet Temel Akarsu, günümüz Türk edebiyatının roman, hikâye, hâtura, oyun, çocuk kitapları / masallar gibi birçok türünde eser veren yazarlarından. İncelememize konu olan *Malazgirt: Özgürlerin Kaderi* adlı kitap, onun, konusunu tarihten alan bir tiyatrosudur. Eserde Türk milletinin değişmez özelliklerinden özgürlük ve bağımsızlığına düşkün olma ve bu uğurdaki büyük mücadele azmi, 1071 *Malazgirt Savaşı*'nın tarihi gerçekliği ekseninde yazarın muhayyilesinde inşa ettiği kurgu üzerinden çağdaş bir yorumla anlatılmıştır.

Bu çalışmada, *Malazgirt: Özgürlerin Kaderi* oyunu, konu, olay örgüsü, zaman ve kostüm, mekân ve dekor, dil ve üslup gibi başlıklar etrafında tahlili bir yöntemle incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Hikmet Temel Akarsu, *Malazgirt: Özgürlerin Kaderi*, Edebî Eser, Tiyatro, Tarih.

A Review On The Drama *Manzikert: The Fate Of The Free Ones*

Abstract

Hikmet Temel Akarsu, is one of the authors having written literal works in various genres of modern-day Turkish Literature such as novel, story, memory, drama, children's books / fables. The Book *Manzikert: The Fate of the Free* which is the subject of our research, is his drama whose subject rests upon history. In the work, Turkish nation's unchangeable features: holding dear its freedom and independence, and its determination to struggle for this cause have been told with a contemporary interpretation upon the fiction that the author built with his imagination in the axis of the historical reality of the *Manzikert War 1071*.

* *Malazgirt: Özgürlerin Kaderi Oyunu*'nun incelenmesi ile ilgili olarak Müzeyyen Buttanrı'nın *Türk Edebiyatında Tarihi Tiyatro (Başlangıçtan 1950'ye Kadar)* adlı doktora tezi ile Songül Taş'ın *Necati Cumalı ve Oyunları*, İnci Enginün'ün *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları ve Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları 2*, Yüksel Topaloğlu'nun *Reşat Nuri Güntekin ve Tiyatro*, İsmail Çetişli'nin *Metin Tahlillerine Giriş 2* adlı eserlerinden usul yönüyle istifade edilmiştir.

** Bağımsız Araştırmacı, nuranbalta@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-4660-0218.

In this study, Manzikert: The Fate of the Free drama has been examined analytically around the titles such as subject, plotline, time and costume, site and decor, language and genre.

Keywords: Hikmet Temel Akarsu, Manzikert: The Fate Of The Free, Literal Work, Drama, History.

Giriş

Konusunu tarihten alan tarihi oyunlar, Türk tiyatro tarihinde “*tarihi dönem ve kişiler vasıtasıyla insan ve toplumun değişmez özelliklerini belirtme*”¹, “*millî kimliğin oluşması ve yayılması*”², Türk tarihinin ihtişamlı devirlerini hatırlatma ve canlandırma³ yönüyle önemli bir işleve sahiptir. Bu bağlamda Türk milletinin yurt edinme sürecinde bir dönüm noktası olarak kabul edilen 1071 Malazgirt Savaşı, geçmişten günümüze roman, hikâye ve şiir gibi edebiyatın birçok türüne konu olduğu gibi⁴ tarihi tiyatronun da konularından biri olur. Malazgirt Savaşı’nı konu edinen tiyatro eserleri içinde Ziya Gökalp’in *Malazgirt Muharebesi* (1923), Ali Kazanoğlu’nun *Alp Arslan* (1947), Behçet Kemal Çağlar’ın *Malazgirt Zaferinden İstanbul’un Fethine* (1971), M. Faruk Gürten’un *Büyük Hakan Alp Arslan* (1971), Sabahattin Engin’in *Malazgirt* (1971) ve Fahri Sağlam’ın *Alparslan* (1976) adlı tarihi oyunlarını sıralayabiliriz.⁵ Bu tiyatro eserlerinin ortak özelliği, Türk milletinin savaşçılık, kahramanlık, vatan sevgisi, fedakârlık, hoşgörülü olma gibi üstün vasıflarını anlatmalarındır.⁶ Bu oyunların yanı sıra Resul Arslan’ın *Alparslan ve Malazgirt Zaferi* (1968), Mesut Akça’nın *Alparslan ve Malazgirt Zaferi* (1971) ve Abay Dağlı’nın *Malazgirt’ten Sakarya’ya* (1971) adlı “*basit piyes denemeleri*”⁷ nin yazıldığı görülmektedir.

Hikmet Temel Akarsu’nun, yukarıda zikrettiğimiz eserlerden yıllar sonra yayımlanan *Malazgirt: Özgürlerin Kaderi* (2017) adlı eseri de Malazgirt Savaşı’nı konu edinen tarihi oyunlar içinde yer alır. Biz bu çalışmamızla onu ilim âlemine tanıtmayı amaçladık.

12 Nisan 1960’da Gümüşhane’de doğan ve asıl mesleği mimarlık olan Hikmet Temel Akarsu, 1994 yılından itibaren hayatını tamamen yazarlığa hasreder ve edebiyatın roman, şiir, hikâye, deneme, makale, eleştiri, senaryo, masal, tiyatro gibi birçok türünde eserler yazarak adından söz ettirmeyi başarır.⁸ *Malazgirt: Özgürlerin Kaderi*, Hikmet Temel Akarsu’nun tiyatro eserlerinden biridir. 2009 yılında T.C. Kültür Bakanlığı Devlet Tiyatroları Genel

¹ İnci Enginün, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2010, s. 161.

² Müzeyyen Buttanrı, *Türk Edebiyatında Tarihi Tiyatro (Başlangıçtan 1950’ye Kadar)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2002, s. 1051; Esra Görgülü, *Atatürk’ün Tarih Teziyle İlgili Tiyatro Eserlerinin İncelenmesi*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Edirne 2006, s. 32.

³ Buttanrı, *a.g.e.*, s. 29.

⁴ Zeynep Kerman, “Edebiyatımızda Malazgirt”, *Yeni Türk Edebiyatı İncelemeleri*, Akçağ Yayınları, Ankara 1998, s. 274-289.

⁵ Enginün, *a.g.e.*, s. 162; Kerman, *a.g.e.*, s. 277-282.

⁶ Buttanrı, *a.g.e.*, s. 188-195.

⁷ Kerman, *a.g.e.*, s. 283.

⁸ İhsan Işık, *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*, Elvan Yayınları, Ankara 2012, s. 45.

Müdürlüğü tarafından Devlet Tiyatroları repertuarına alınırken, 2017 yılında *Malazgirt: Özgürlerin Kaderi / Bütün Oyunlar 4* adıyla kitap olarak yayımlanmıştır.⁹ Eser, konusunu tarihten alan gerçekçi bir oyun olup matem, hüznün, acı, korku, endişe ile sevinç, umut ve aşk, duygularının bir arada işlendiği bir dramdır. Oyunun dramatik yapısını oluşturan olay örgüsü, kişiler, zaman ve kostüm, mekân ve dekor tarihi gerçekliğe uygun olarak anlatılır ve seyirciye yansıtılır. Eserde akıncı Türkmen beylerinin desteğini alan Büyük Selçuklu Devleti'nin hükümdarı Alparslan'ın, Romanos Diogenes öncülüğündeki Bizans Devleti'ni Malazgirt Savaşı'nda mağlûp ederek kazandığı büyük zafer anlatılmaktadır. Özgürlük / bağımsızlık ve bu uğurdaki mücadele azmi, feragat, fedakârlık, kardeşlik ve paylaşmanın Türk milletinin özünü yansıtan değerler olarak anlatılmasının yanı sıra yazarın incelenmiş diğer eserlerinde rastlanan evrensellik, adalet, cesaret, sorumluluk, milli ve manevî değerler, sevgi ve saygı, hoşgörü, farklılıklara saygı, duyarlılık, dayanışma, doğa sevgisi¹⁰ gibi değerlere de yer verildiği görülür.

Eser, dört perdeden oluşur. Her perde, muhtevaya uygun başlıklar altında anlatılır. Birinci perde "Afşin Obası", ikinci perde "Sultan Alparslan'ın Ordu-gâhi", üçüncü perde "Malazgirt Meydan Muharebesi" ve dördüncü perde "Özgürlerin Kaderi (Güvercinler "Şahan" Olur) adını taşır.

Eserin Yapısı

1. Olay Örgüsü

Birinci Perde: Oyunun serim bölümü, birinci perdede Bilge Eren'in, Türkmenlerin yaşadığı Afşin obasında bir çadırın önündeki cönk sandığı üzerinde "özgürlerin" hikâyesini yazmasıyla başlar. Bu hikâyede, obanın yaşlı bilgisi, Bilge Eren, torunları Ayça Kız ve Son-tigin, gelini Nur Hatun ile birlikte kalmaktadır. Oğlu Karakan Alp şehit olmuştur. Obanın Türkmen Beyi Afşin Bey, oğlu Kor-tigin ile birlikte akından döner. Onun akından zaferle dönmesi ile ilgili olarak sahnede animasyon ve projeksiyon tekniği ile masmavi gökyüzünde özgürce kanat çırpın güvercinler gösterilir. Yazar, gökyüzünde hür bir şekilde uçan güvercin sembolü ile özgürlüğe vurgu yapar.

Afşin Bey'in akından dönüşünde ihtiram¹¹ borularının sesleri yükselir. Bu sesler, akından dönenler arasında şehit olduğuna delâlet eder. Afşin Bey'in oğlu Kor-tigin de akından dönenler arasındadır. Kor-tigin ile Bilge Eren'in torunu Akça Kız arasında dillere destan bir aşk yaşanır. Ağıtların yakıldığı, matem, hüznün hakim olduğu bir ortamda Kor-tigin'in ölmesinden endişe eden Ayça Kız, korku içinde Allah'a dua eder: "Allah'ım sen onu bağışla. Allah'ım sen onun gençliğini bağışla. Allah'ım o daha çok genç! Ne olur Allah'ım!"¹²

⁹ Hikmet Temel Akarsu, *Malazgirt: Özgürlerin Kaderi / Bütün Oyunları 4*, 1. Baskı, Küçük Yayıncı, İstanbul 2017, s. 91. Alıntılar bu baskıdan yapılmıştır.

¹⁰ Mehmet Fidan, *Hikmet Temel Akarsu'nun Eserlerindeki Fantastik Öğeler ve Eğitim Odaklı Değerler*, Atatürk Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum 2017, s. 173-213.

¹¹ İhtiram: "Saygı, hürmet." (Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitabevi, Ankara 2003, s. 420).

¹² Akarsu, *a.g.e.*, s. 16.

Afşin obasında, Bizans Devleti'nin imparatoru Romanos Diogenes'in birçok milletten oluşan ordusu ile Anadolu'da ilerlediği yönünde haberler duyulur. Bu haberi alan Sultan Alparslan, Mısır seferinden vazgeçerek Anadolu'ya gelir. Afşin Bey'e göre şehitler için yas tutacak vakit yoktur. Anadolu'daki Türkmen beyleri pusat kuşanarak Sultan Alparslan'ın ordusuna katılırlar. Afşin Bey de destek için Sultan Alparslan'ın ordusuna katılacaklarını oba halkına duyurur.

Bilge Eren'in torunu Son-tigin, on üç-on dört yaşındaki erlerle birlikte oba halkını korumakla görevlendirilir, fakat o pusat kuşanmış bir şekilde Afşin Bey'in yanına gelerek gazaya katılmak istediğini belirtir. Afşin Bey, Son-tigin'e obayı koruma görevinin gazaya katılmak kadar önemli olduğunu söyler ve onu sergilediği cesaret sebebiyle "alp" unvanıyla taltif eder.

Son-tigin bir yandan gazaya gitmek için büyük bir iştiyak duyarken, bir yandan da dünyada niçin savaş yapıldığını anlayamaz ve iç dünyasında bir çatışma yaşar. Dedesi Bilge Eren, ona, savaşları insanları köle olarak kullanmak isteyen tiranların, imparatorların çıkardıklarını ifade eder. Son-tigin bu kez de imparatorlara, tiranlara bir şey yapmadıkları halde neden savaş yapmak istediklerini anlayamaz. Bilge Eren, "Çünkü bu kavim o imparatorların, tiranların tebasına, kölelerine kötü örnek oluyor oğull!"¹³ diyerek Türk milletinin özgürlüğüne/bağımsızlığına çok düşkün bir millet olduğunu, paylaşmayı sevdiğini ve bu özellikleri ile de diğer halklara "kötü" örnek olduğunu anlatır.

Tam o esnada sahnede animasyon tekniği ile güvercinler kanat çıkar. Bilge Eren, beyaz güvercinlerin mavi gökyüzünde özgür bir şekilde uçtukları için öldürülmek istediklerini ve bu durumun onları şahin olmaya mecbur bıraktığını ifade eder. Yazar, barışın ve özgürlüğün sembolü beyaz güvercinler ile Türk milletinin özgürlük ve bağımsızlığına kasteden olursa bu uğurda cesur bir savaşçı (şahine dönüşmek) haline gelerek büyük bir azimle mücadele edeceğini anlatır.

Afşin Bey'in oğlu Kor-tigin, Sultan Alparslan'ın ordusuna katılmak için beyaz savaş giysileri kuşanmış bir şekilde sahneye gelir. Kılıcını çeker ve onları kimsenin boyunduruğu altına alamayacağını haykırarak yemin eder. Tam o esnada mavi gökyüzünde kanat çırpın beyaz güvercinler görülür. Ayça Kız, uzun siyah saçlarından bir tutam keserek Kor-tigin'e bir yadigar olarak verir. Onun uzun siyah saçları eserin düğümlerinden birini teşkil eder ve Bilge Eren'in plânı çerçevesinde Malazgirt Savaşı'nın¹⁴ kazanılmasında önemli rol oynar.

Bilge Eren'in plânı doğrultusunda Ayça Kız, uzun siyah saçlarını kökünden keser ve onları bir yaşmağa sararak Bilge Eren'e verir. Sultan Alparslan, yüz elli bin kişilik Bizans ordusunun karşısına altmış bin kişilik bir ordu ile çıkacaktır. Buna göre sultanın ordusu yenilmiş gibi yapacak ve ricat¹⁵ ede-

¹³ Akarsu, a.g.e., s. 22.

¹⁴ Malazgirt Savaşı: "1071'de Bizans'la yapılan ve Türklere Anadolu'nun kapılarını açan meydan savaşı." (Ali Sevim, "Malazgirt Muharebesi", TDV İslâm Ansiklopedisi, Cilt: 27, TDV Yayınları, Ankara 2003, s. 481-483).

¹⁵ Sözlükte "Geri dönme, geriye yani gelinen tarafa doğru hareket." (Şemseddin Sami, *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1995, s. 606) anlamına gelen ricat, Sultan Alparslan'ın Malazgirt Savaşı'nda uyguladığı savaş yöntemidir: "Alparslan, Türklerin tarih boyunca kara ve deniz savaşlarında daima kullandıkları, merkeze yerleştirilen zayıf fakat süratli birliklerin sahte ricatla düşma-

cektir. Bizans ordusu, ricat eden Selçuklu ordusunu takibe başlayınca sağ ve sol kanattaki kuvvetler tarafından çembere alınarak mağlup edilecektir. Bilge Eren'e göre, Bizans ordusu da Sultan Alparslan'ın ricat yöntemini uygulayacağını tahmin edecektir. Bunun için Sultan Alparslan'ın ana cepheye taarruz eden kuvvetlerin önünde olması, Bizans ordusunun riske girmesine sebep olacaktır. Bir yandan da savaşın hezimetle sonuçlanmaması için en önde çarpışan sultanın düşmemesi gerekir. Bu sebeple, Bilge Eren'in plânına göre sahte ricat yöntemi uygulanacaktır.

Sahte ricat yöntemine göre Kor-tigin, Akça Kız'ın saçlarını başına geçirip Sultan Alparslan'ın kılığına girerek ordunun en önünde savaşıacaktır. Sultan Alparslan'ın saçları da tıpkı Ayça Kız'ın saçları gibi uzun ve siyahtır. Afşin Erleri de Ayça Kız'ın saçlarını "kâfire" kaptırmamak için var güçleriyle savaşacaktır. Bizans ordusu, Kor-tigin vurulursa sultanın öldüğünü zannedecektir. Böylece sultan hayatta kalacaktır. Afşin Bey, oğlu Kor-tigin'i, Bilge Eren de torunu (Kor-tigin ölürse yaşayamayacak olan) Akça Kız'ı bu uğurda feda edecektir. Plânın mimarı Bilge Eren, ellerinin açar ve dua eder: "Allah'ım sen beni affet! Allah'ım sen bu özgür kavmi muvaffak eyle."¹⁶

İkinci Perde: Sultan Alparslan, ordugâhında komutanlar ve ona destek için gelen Türkmen beyleri ile savaş plânını ve hazırlıklarını görüşür. Afşin Bey, "Allah kimseye evlât acısı göstermesin!"¹⁷ diyerek otağ çadırından çıkar. Evlâdının şehit olacağını anlayan Afşin Bey'in içi yanar. Savaş plânını öğrenen Kor-tigin ise elinde sevdalısı Akça Kız'ın saçları, vurgun yemiş gibidir.

Eserin ikinci düğümü, Son-tigin'in Bizans askerlerinin eline düşmesidir. Son-tigin, Kor-tigin'i ölümden kurtarmak için plân yapar. Bilge Eren'in sandığından geçmiş yıllardan kalma sultanın mührünün olduğu fermanlardan bir tane alır ve üzerinde değişiklik yapar. Fermanla Sultan Alparslan'ın Hemedan'da bulunduğu, ordunun başında Nizamü'l-Mülk'ün olduğu yazılıdır. Bizans askerleri, Son-Tigin'in boynundaki kolye ve taşıdığı tuğdan onun bir Türkmen beyinin oğlu olduğunu anlarlar. Sultan Alparslan'ın Son-tigin'i onları yanıltmak için gönderdiğini düşünürler.

Üçüncü Perde: Son-tigin, Bizans askerlerinin elinden kurtularak obaya gelir. Hazırladığı fermanla Bizans askerlerinin, Sultan Alparslan'ın ordunun başında değil, Hemedan'da olduğunu düşünmelerini sağladığını ve böylece Kor-tigin'in kurtulacağını Bilge Eren'e anlatır. Son-tigin, farkında olmasa da Bilge Eren'in plânını uygulamış olur. Son-tigin'in, Bilge Eren'in bilgisi dâhilinde gerçekleştirilen plânı sayesinde Bizans askerleri, Sultan Alparslan'ın ordunun başında olduğundan emin olurlar.

Bilge Eren, Son-tigin ile birlikte bir tepeye çıkarak Malazgirt Rahva (Zahva)¹⁸ Ovası'nda özgürlüğün, fedakârlığın, yiğitliğin, kahramanlığın timsali Af-

nın merkez kuvvetlerini peşlerine takıp yan cenahların arasına sokmaları ve aniden geri dönerek çembere almaları taktiği uygulamış, Bizans kitalarının kolay manevra yapamamaları da başarıya ulaşmasını çabuklaştırmıştır." (İbrahim Kafesoğlu, "Alparslan", TDV İslâm Ansiklopedisi, Cilt: 2, TDV Yayınları, İstanbul 1989, s. 529).

¹⁶ Akarsu, a.g.e., s. 40.

¹⁷ Akarsu, a.g.e., s. 55.

¹⁸ Asıl adı Rahva olan bölgenin adı, incelediğimiz eserde Zahva olarak geçmektedir.

şinleri izleyeceklerini ifade eder. O, “Allah’ım sen onları utandırma! Allah’ım evliyalarını, enbiyalarını gönder. Allah’ım sen bu özgür kavmi esarete düşürme!”¹⁹ diye dua eder ve o andan itibaren Malazgirt Savaşı, bir “anime film” şeklinde izlenmeye başlanır.

Afşinler ve Sultan Alparslan’ın kılığına giren Kor-tigin, sultanın önüne geçerek taarruza başlarlar. Kıyasıya yaşanan büyük bir mücadeleden sonra Afşin taburu geri çekilir. Selçuklu ordusunun sağ ve sol kanattaki kuvvetleri Bizans ordusunu çembere alır ve Bizans ordusu büyük bir yenilgiye uğrar. Gösterilen “anime filmde”²⁰ Afşin Bey’in ağır yaralı olduğu görülür. Afşin Bey ve taburu, sultanın ayakta kalıp düşmemesi için var güçleriyle kendilerini siper ederler. Son-tigin’e göre insanın gözünü kırpmadan canını vermesi büyük bir fedakârlık, evlâdını bu uğurda feda etmesi de büyük bir feragat örneğidir. Bilge Eren, Türk milletinin geçmişte de böyle yaşadığını, bugün bunun Afşinler örneğinde görüldüğünü, yarın da Son-tigin gibi cengâverlerin yapacağını ve böylece özgürlük ve bağımsızlığın gelecek nesillere miras kalacağını ifade eder. Savaş plânının mimarının Bilge Eren, Kor-tigin’in başındaki saçların ise Ayça Kız’a ait olduğunu öğrenen Sultan, memnuniyetini övünç içinde şu sözlerle dile getirir: “Ey yüce Rabbim; böyle kavim geldi mi yeryüzüne? Böyle bilgiler geldi mi başka kavime? Böyle yiğit evlâtlar geldi mi şu dünyaya? Bilge Erenn! Bilge Erenn! Bu zaferde senin payın çok!”²¹

Sultan Alparslan, Malazgirt Savaşı’ndaki büyük zaferden sonra Bizans İmparatoru Romanos Diogenes’i serbest bırakır. Ertesi gün tören günü olup Süleyman Şah Türkmen beyleri adına fetih sancağını alacaktır.

Dördüncü Perde: Dördüncü perdede mekân yine Afşin obasıdır. Sahnede yine masmavi gökyüzünde özgürce uçan güvercinler vardır. Obada, Bizans Devleti’nin mağlûp imparatoru Romanos Diogenes’in gözlerine mil çekildiği, sınırdaki Türkmen köylerinin yakıldığı haberleri duyulur. Bilge Eren yine sandığın üzerinde yeni bir hikâye yazmaktadır. Bu yeni hikâye, Malazgirt’te büyük hezimet yaşayan Bizans İmparatorluğu tarafından köyleri yakılan Türkmenlerin yurtlarını, özgürlük ve bağımsızlıklarını kaybetmemek için çıkacakları yeni bir fetih demektir. Nitekim Süleyman Şah, çoktan fetih sancağını açmış, Afşin Bey ve birçok Türkmen beyi hazırlıklara başlamıştır.

Eserin sonunda sahnenin arka plânında gökyüzünü temsil eden mavi fon üzerinde animasyon tekniği ile uçan beyaz güvercinler şahine dönüşür. Yazar, güvercin ve şahin sembolleri ile özgürlük ve bağımsızlığına çok düşkün olan Türk milletinin dün olduğu gibi gelecekte de imparatorların, tiranların hedefi haline geleceğini ve o nesillerin de ruhlarını, özlerini kaybetmemek için yeri geldiğinde korkusuz, cesur bir savaşçı olacaklarını; bu haysiyetli duruşun da özgür yaşamak isteyen Türk milletinin yani “özgürlerin kaderi” olduğunu anlatılır.

¹⁹ Akarsu, a.g.e., s. 71.

²⁰ Anime: “Japon çizgi romanı mangaların televizyon, sinema vb. için filmleştirilmiş biçimi.” (sozluk.gov.tr)

²¹ Akarsu, a.g.e., s. 77.

2. Kişiler

Malazgirt Savaşı'nı ele alan *Malazgirt: Özgürlerin Kaderi* oyununda kişiler, yazar tarafından kurgulanmış hayali şahsiyetler ile tarihi şahsiyetler olmak üzere iki ana gruba ayrılabilir:

2.1. Hayali Şahsiyetler

Bilge Eren, eserin asli kahramanıdır. Eserde özgürlük ve bağımsızlığına son derece düşkün Türk milletinin hikâyesini yazar. Olaylar onun bilgisi ve izni dâhilinde gelişir. Afşin obasının yaşlı bilgisi Bilge Eren, geçmiş yıllarda Büyük Selçuklu Devleti'nin hükümdarı Çağrı Bey'in²² elçiliğini yapar. Oğlu Karakan Alp şehit olur. Obada torunları Ayça Kız ve Son-tigin, gelini Nur Hatun ile birlikte kalmaktadır. Bilge Eren, bilgisi, maneviyatı, dirayeti ve feraseti ile başta Sultan Alparslan olmak üzere Türkmen beyleri ve obada yaşayan göçebe Türkmenlere maddî ve manevî destek olur. Tasarladığı stratejik plânlar ve okuduğu dualar ile Malazgirt Savaşı'nın kazanılmasında büyük rol oynar.

Son-tigin, Bilge Eren'in torunudur. Ayça Kız'ın erkek kardeşidir. On dört yaşında olmasına rağmen savaştan önce oba halkının emanet edildiği, gazalara gitmek için sabırsızlanan gözü kara bir yiğittir. Afşin Bey tarafından "alp" unvanına layık görülür.

Ayça Kız, Bilge Eren'in torunudur. Afşin Bey'in oğlu Kor-tigin ile aralarında büyük bir aşk yaşanır. Etkileyici güzelliğe sahip olan uzun siyah saçları vardır. Bu eşsiz güzelliğe sahip olan saçlar, Bilge Eren'in plânı doğrultusunda Malazgirt Savaşı'nın kazanılmasına katkı sağlar.

Kor-tigin, Afşin Bey'in oğludur. On sekiz yaşında olan Kor-tigin, Ayça Kız'a delice sevdalıdır. Malazgirt Savaşı'nda Sultan Alparslan'ın ölmemesi için onun kılığına girerek kahramanca savaşan ve şehit olan yiğit bir erdir.

Nur Hatun, Bilge Eren'in gelini, Ayça Kız ve Son-tigin'in annesidir. Gökçe Kız, Afşin obasında yaşayan Türkmen kızı ve Akça Kız'ın can yoldaşdır. Kum-tigin, Sel-tigin, Yel-tigin de Kor-tigin'in can yoldaşlarıdır.

2.2. Tarihi Şahsiyetler

Sultan Alparslan,²³ Büyük Selçuklu Devleti'nin hükümdarıdır. Uzun siyah saçları vardır. Dinine bağlı, halifenin hutbesini alan kişiye "kefere" okunun değmeyeceğine inanan, ileri görüşlü, savaşta en önde savaşan, haysiyet sahibi cesur ve yiğit bir sultandır. Malazgirt Savaşı'nda başkumandan olarak uyguladığı savaş taktikleri ile büyük zafer kazanır.

Afşin Bey,²⁴ Afşin obasının Türkmen beyidir. Kırk yaşındadır. Cesur bir cengâver olup Sultan Alparslan'ın Malazgirt Savaşı'nda en büyük destekçi-

²² Çağrı Bey, "Büyük Selçuklu Devleti'nin kurucularından"dır (Ali Sevim, "Çağrı Bey", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: 8, TDV Yayınları, İstanbul 1993, s. 183-186).

²³ Sultan Alparslan, "Büyük Selçuklu Devleti'nin ikinci hükümdarı (1064-1072)"dir (İbrahim Kafesoğlu, "Alparslan", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: 2, TDV Yayınları, İstanbul 1989, s. 526-530).

²⁴ XI. yüzyılda Selçuklu Devleti'nin en tanınmış beylerinden olan Afşin, 1071 Malazgirt Savaşı'na katılarak zafer kazanılmasında önemli rol oynar (Faruk Sümer, "Afşin", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: 1, İstanbul 1988, s. 440-441).

sidir. Vatan, bayrak, millet için kendi canını ve evlâdını gözünü kırpmadan feda eden kahraman Türkmen beyidir. Malazgirt Savaşı'ndaki büyük desteği sebebiyle Sultan Alparslan'ın iltifatına mazhar olur.

Romanos Diogenes,²⁵ Bizans İmparatorluğu'nun hükümdarıdır. Malazgirt Savaşı'nda Sultan Alparslan ve ordusu karşısında büyük bir yenilgiye uğrar. Savaşın sonra Sultan Alparslan tarafından serbest bırakılır. Bir süre sonra da Bizans yönetimi tarafından ele geçirilerek gözlerine mil çekilir.

Kutalmışoğlu Süleyman Şah, Kutalmışoğlu Mansur Şah, Bozan, Porsuk, Mengücek,²⁶ Malazgirt Savaşı'nda Sultan Alparslan'a destek veren Türkmen beyleridir.

Generel Nikephoros Bryennies ise Bizans ordusunun komutanlarından.

3. Mekân ve Dekor

Birinci perdede olaylar Afşin obasında geçer. Afşin obası, göçebe Türkmenlerin yaşadığı yerdir. Yazar, sahneyi, eserin kurgusunda yer alan Türkmenlerin göçebe hayatına uygun bir şekilde tanzim eder. Obada yaşayan Türkmenler, manda gönünden kapısı bulunan çadırlarda yaşarlar. Oyunun kurgusu ile organik bir bütünlük içinde olan müzik, masalımsı bir niteliktedir. Bir yanda da koyun ve kuzu sürülerinin melemeleri, at kişnemeleri, çingirak sesleri, kaval ve kopuz sesleri ile göçebe hayatın havası hissettirilir. Yazar, Türkmenlerin göçebe hayatını öven bir mahiyette anlatımıyla okuyucu ve seyircinin orada bulunmak isteyebileceği bir iklim yaratır. Animasyon²⁷ ve projeksiyon²⁸ tekniği kullanılarak mavi gökyüzünde hür bir şekilde kanatlanmış güvercinler gösterilir. Güvercinlerin bu şekilde kanat çırpmaları, özgürlüğe / bağımsızlığa vurgudur. Bu dekor eserin kurgusu içinde yeni bir zaferin ve fethin habercisi olarak birçok defa tekrarlanır.

İkinci perdede mekân, çoğunlukla Sultan Alparslan'ın ordugâhıdır.²⁹ Bizans ordugâhına ise çok az yer verilir. Sultan Alparslan'ın ordugâhının önünde çapraz bir şekilde mızrak tutan nöbetçiler vardır. Otağın³⁰ kapıları manda gönündendir. İç perde açıldığında sultanın tahtında olduğu görülür. Dışarıda onunla görüşmek için bekleyen komutanlar ve Türkmen beyleri vardır. Bizans ordugâhının içinde ise keşişler bulunur. Bunlar, buhur ve tütsü yayararak günah çıkarırlar.

Malazgirt Savaşı'nın anlatıldığı üçüncü perdede mekân, Malazgirt'in Rahva (Zahva) ovasıdır. Arka plânda ağaçların ve uzaktan görünen bir ovanın görüntüsü projeksiyon tekniği ile perdeye yansıtılır. Bilge Eren ve Son-tigin

²⁵ IV. Romanos Diogenes, Bizans İmparatorluğu'nun hükümdarıdır. Malazgirt Savaşı'nda Sultan Alparslan ve ordusu karşısında büyük bir yenilgiye uğrar. Savaşın sonra Sultan Alparslan tarafından serbest bırakılır. Mağlup imparator, bir süre sonra Bizans yönetimi tarafından ele geçirilir ve 1072 yılında gözlerine mil çekilir. Kısa bir süre sonra da vefat eder (Semavi Eyice, *Malazgirt Savaşı'nı Kaybeden IV. Romanos Diogenes*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1971, s. 15-96; İbrahim Kafesoğlu, "Alparslan", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: 2, TDV Yayınları, İstanbul 1989, s. 530).

²⁶ Selçuklu Devleti'nin emirleri ve akıncı Türkmen beyleridir (Ali Sevim, "Malazgirt Muharebesi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: 27, TDV Yayınları, Ankara 2003, s. 482).

²⁷ Animasyon: "Canlandırma." (TDK, *Türkçe Sözlük*, TDK Yayınları, Ankara, s. 100).

²⁸ Projeksiyon: "Görüntüleri bir ekran üzerine yansıtma işlemi." (TDK, *a.g.e.*, s. 628).

²⁹ Ordugâh: "Ordunun konakladığı yer." (TDK, *a.g.e.*, s. 1508).

³⁰ Otağ: "Büyük ve süslü çadır." (TDK, *a.g.e.*, s. 1518).

buldukları tepeden meydana savaşını izlerler. Bu andan itibaren savaş, anime film olarak gösterilir. Sultan Alparslan, kılıcıyla ordunun en önündedir. Ok yağmuru ve katapult³¹ ateşine maruz kalan Selçuklu ordusu, sahte ricat yöntemi ile çembere aldığı Bizans ordusunu büyük bir yenilgiye uğratar.

Savaş bittiğinde sahnenin dekoru değişir. Sahne tamamen karanlık olur. Yerlerde birçok ölü ve yaralının olduğu elim bir manzara vardır. Afşin Bey, ağır yaralıdır. Son-tigin, yerde kanlar içinde ve yırtılmış bir şekilde bulunan Afşin sancağını alır ve öperek alnına koyar. Sultan Alparslan, ordugâhı dolaşır. Dördüncü perdede ise mekân, tekrar Afşin obasıdır. Perdenin başında sahnede mavi gökyüzünde uçan güvercinler, sonunda “şahan” yani şahin olurlar.

4. Zaman ve Kostüm

Malazgirt: Özgürlerin Kaderi oyununda zaman ve kostüm, eserin konusuna ve tarihi gerçekliğe uygun bir şekilde kurgulanmış ve sahneye yansıtılmıştır.

4.1. Zaman

Eserde vaka zamanı ile ilgili olarak herhangi bir tarih verilmemiştir. Tarihi zaman ve vaka zamanı, oyunun konusunu teşkil eden Malazgirt Savaşı'nın yapıldığı gün ve bu tarihi zamanla ilgili bazı işaretlerden tespit edilebilir. Üçüncü perde Malazgirt Savaşı'nın Cuma günü yapılmasından ve birinci ve ikinci perdelerdeki “gün”, “gece”, “yarın gün batmadan evvel” gibi işaretlerden bir, iki ve üçüncü perdelerde tarihi zamanın 1071 yılının Ağustos ayı olduğunu, vaka zamanının ise Çarşamba günü başlayıp Cumartesi gününe kadar kesintisiz olarak³² ileriye doğru devam ettiğini söyleyebiliriz. Dördüncü perdede ise tarihi zaman 1072 ve vaka zamanı ise bir gün içinde gündüz saatleridir. Eserin bütün perdelerinde olaylar kronolojik³³ bir sıra ile anlatılmıştır.

Birinci perdede olaylar, savaşın yapıldığı cuma gününden iki gün önce yani 24 Ağustos Çarşamba günü başlar. Ayça Kız, dedesi Bilge Eren'e Sultan Alparslan'ın Mısır fethinden vazgeçtiğini söyleyerek “*Bilge Dede sence cenk olacak mı?*”³⁴ diye sorar. Bilge Eren, Bizans İmparatoru Romanos Diogenes'in Anadolu'da ilerlediğini, yakında bir savaşın olacağını söyler. Obanın Türkmen beyi Afşin Bey, ertesi gün, gün batmadan evvel Sultan Alparslan'ın ordusuna katılacağını bildirir. İkinci perdenin vaka zamanı, savaştan bir gün önce 25 Ağustos

³¹ Sözlükte mancınık olarak yer alan katapult, “*Topun icadından evvel kullanılan iptidaiî harb âletlerinden birinin adıdır. Sapandan başka bir şey olmayan bu âlete 'katapult' de denilir. Bununla taş güllerle, büyük oklar uzak mesafelere atılır, şimdi topun gördüğü vazife pek basit bir şekilde buna yaptırılırdı.*” (Mehmed Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, Cilt: II, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1993, s. 404).

³² Yüksel Topaloğlu, *Reşat Nuri Güntekin ve Tiyatro*, Kesit Yayınları, İstanbul 2017, s. 189-212.

³³ 1071 yılının Mayıs ayında Mısır'a gitmek için Halep'ten ayrılan Sultan Alparslan, yolda, Romanos Diogenes'in Menbiç, Ahlat ve Malazgirt'i istediğini, bu yapılmadığı takdirde harekâta başlayacağını öğrenir. İmparatoru sert bir şekilde reddeden Sultan Alparslan, başka kaynaklardan da Bizans imparatorunun daha önceden harekâta başlayıp Erzurum'a doğru ilerlediğini haber alır. Mısır seferini yarıda keserek Doğu Anadolu'ya gelir. 24 Ağustos 1071'de ordugâhını Ahlat-Malazgirt arasındaki Rahva Ovası'na kurar. 25 Ağustos Perşembe günü savaş ile ilgili son hazırlıklar yapılır. 26 Ağustos Cuma günü, Cuma namazından sonra Malazgirt Savaşı vuku bulur (Ali Sevim, “Malazgirt Muharebesi”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: 27, TDV Yayınları, İstanbul 1989, s. 481-483).

³⁴ Akarsu, a.g.e., s. 14.

Perşembe günüdür. Sultan Alparslan, o gün Türkmen beyleri, emirler ve komutanlar ile savaşın zamanı, alay ve taburların nizamı, taarruza nerede başlanacağı, çevirmeyi kimin yapacağı, emir komutanın kimde olacağı ve mağlûbiyet durumunda yapılacakları görüşürler. Perşembe gününün gecesi ise savaş düzeni belirlenir. İyi atış yapan okçuların düşmanı rahatsız edecek şekilde ok atmaları, davulların ve boruların sabaha kadar çalınması istenir. Üçüncü perdede vaka zamanı savaşın yapıldığı 26 Ağustos Cuma günüdür. Sultan Alparslan, savaşın “hayırlı” bir gün olan Cuma günü yapılacağını bildirir. Halifenin hutbesi okunup Cuma namazı kılındıktan sonra ilk hücumu başlatır. Malazgirt Savaşı, Sultan Alparslan komutasındaki Selçuklu ordusunun büyük zaferi ile sonuçlanır. Ertesi gün (Cumartesi) tören günü olduğu, Süleyman Şah’ın Türkmen beyleri adına fetih sancağını alacağı söylenir, fakat bunlara dair bir verilmez.

Dördüncü perdede bir haberci, yeni bir hikâye yazan Bilge Eren’e Romanos Diogenes’in gözlerine mil çekildiğini, sınırdaki Türkmen köylerinin yakıldığını haber verir. Sultanın izni ile fetih sancağını açan Süleyman Şah, Türkmen beylerini toplar. Bunlar anlatılırken belli bir zaman ifade edilmez, fakat Romanos Diogenes’in gözlerine mil çekilme³⁵ haberinin duyulmasından tarihi zamanın 1072 olduğu, vaka zamanı ile ilgili olarak da sahnede mavi gökyüzünde uçan güvercinlerden olayların bir gün içinde gündüz saatlerinde gerçekleştiği anlaşılır.

4.2. Kostüm

Birinci perdede Afşin Bey, Kor-tigin ve onlarla birlikte akından dönen cengâverlerin “tam kuşanlı” olduğu belirtilir, fakat bu giyim ve kuşama dair bilgi verilmez. Sultan Alparslan, “pusat kuşanmış sultan” olarak nitelenir. Bilge Eren’in torunu Son-tigin, baştan ayağa pusat³⁶ kuşanmış bir şekilde, elinde bir tuğ³⁷ ile Afşin Bey’in yanına gelir ve ona gazaya gitmek istediğini bildirir. Ayça Kız’ın başında bir yerde Türkmen kalpağı,³⁸ bir yerde de kürk başlığı vardır. Afşin Bey, baştan ayağa silah kuşanmış, “kaplan gözü bir Türkmen savaştı” olarak anlatılır.

İkinci perdede Malazgirt Savaşı’na katılacak cengâverler arasında olan Kor-tigin, sahneye beyaz renkte savaş giysileri kuşanmış bir şekilde gelir. Yazının, Kor-tigin’in kostümünü hayal ederken Sultan Alparslan’ın Malazgirt Savaşı’nda askerin karşısına beyaz renkte bir elbise³⁹ ile çıkmasından ilham aldığı söylenebilir. Nitekim Kor-tigin, savaşta, sahte ricat plânına uygun olarak Sultan Alparslan’ın kılığında, onunla aynı giyim kuşam içinde en önde

³⁵ Malazgirt Savaşı’nda ağır yenilgiye uğrayan Romanos Diogenes, Bizans senatosu tarafından giyabında tahttan indirilir. 1072 yılında ele geçirilerek gözlerine mil çekilir (Semavi Eyice, *Malazgirt Savaşını Kaybeden IV. Romanos Diogenes*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1971, s. 81-96; İbrahim Kafesoğlu, “Alparslan”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: 2, TDV Yayınları, İstanbul 1989, s. 530).

³⁶ Pusat: “Esiha, zırh ve silah sair harb âlatı.” (Şemseddin Sami, *a.g.e.*, s. 361).

³⁷ Tuğ: “Evâilde pašalara rütbelerine göre bir ve iki ve üç adedinde olarak verilen at kuyruğu kılından sorguç.” (Şemseddin Sami, *a.g.e.*, s. 402).

³⁸ Kalpak: “Kesik koni biçimindeki deri, kürk veya kumaştan yapılmış başlık.” (TDK, *a.g.e.*, s. 1050).

³⁹ Sultan Alparslan, 26 Ağustos 1071 Malazgirt Muharebesi’nden önce Cuma namazını kılar ve askerin karşısına beyaz bir elbise ile çıkar. Bu elbise, onun “Ölürsem kefenim olsun.” dediği elbisedir (Ali Sevim, “Malazgirt Muharebesi”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: 27, TDV Yayınları, Ankara 2003, s. 481-483).

savaştır. Önce Sultan Alparslan'ın uzun ve siyah saçlarına benzediği için Ayça Kız'ın kökünden kestiği saçlarını, daha sonra sultanın kalpağını başına geçirir. Yapma bıyıkları da dudağının üzerine takar.

Süleyman Şah ve Mansur Şah, baştan ayağa silah kuşanırlar. Bazı Türkmen beylerinin (Bozan, Porsuk) de boyunlarında muskalar asılıdır. Onlar Türkmen sözü verirken bu muskaları öperek alınlarına götürürler. Son-tigin, Sultan Alparslan'ın ordusuna katılmak için hazırlanırken kılıç, ok, yay ve kama kuşanır. Türkmen sembolleri taşıyan bazı aksesuarlar takar. Bu aksesuarların nasıl olduğuna dair bilgi yoktur. Başında kalpak, sırtında pelerin vardır.

Dördüncü perdede Son-tigin'in kostümü, onun duygu ve düşünce dünyasının bir tezahürü olarak karşımıza çıkar. Son-tigin, yeni fetih hazırlıklarına başlayan Afşin Bey ve Süleyman Şah'ın ordusuna katılmak için gösterişli savaş giysileri kuşanır. Miğfer⁴⁰ takar. "Bütün dünya kölemiz olacak! Bütün milletler önümüzde boyun eğecek, diz çökecek!"⁴¹ der ve bu düşüncelerle Bilge Eren'e gazaya gitmek istediğini bildirir. Bilge Eren'e göre böyle bir düşünceye sahip olan cengâver iyi yetişmemiştir ve bu hali ile de cenge gitmemesi gerekir. İnsanlar, cenge, kendisi için değil, köle olan milletleri özgürlüğüne kavuşturmak için gitmelidir. Kölelerin ve efendilerin olduğu bir dünya Türk töresinde yoktur. Özgürlük ve bağımsızlık Türk milletinin ruhunda, özünde vardır. Cengin anlamını, cenge niçin gidildiğini Bilge Eren'den öğrenen Son-tigin, kibrin, tahakkümün timsali olan gösterişli savaş kuşamlarını, miğferini, pelerini çıkarır ve bunların yerine tevazunun, samimiyetin göstergesi olan, ona özgür bir bozkır savaşçısı görüntüsü veren kostümleri giyer. Kürklü bozkır başlığını başına geçirir. Yayını, sadağını⁴² kuşanır, kılıcını beline takar.

5. Dil ve Üslûp

Malazgirt: Özgürlerin Kaderi oyununda dil, açık ve akıcı bir konuşma dilidir. Konuşmalardaki tabiiyet sade Türkçe ve deyimlerle sağlanmıştır. Eserin dramatik yapısını oluşturan konu, olay örgüsü, kişiler, mekân, zaman, dekor ve kostüm Türkmenlerin göçebe hayatı ile tarihî dönemi yansıtan ve ana fikri destekleyen kelime kadrosunun oluşturduğu bir bütünlük içinde kurgulanmıştır. Ana fikir, semboller (güvercin, şahin) ve çağın yeni teknolojileri ile (animasyon, projeksiyon, anime film) desteklenmiştir. Oyunun hâkim cephesini oluşturan bu semboller, eserin ana fikri ve dramatik yapısı ile uyum içindedir, fakat benzer veya aynı animasyonların eser içinde sıkça tekrarı, piyesi, tiyatro türünün esasını teşkil eden "sahne oyunu" karakterinden biraz uzaklaştırdığı söylenebilir. Diğer yandan söz konusu animasyon yoğunluğu, sanatkar tarafından verilmek istenen mesajı giderek "aşikâr" hale getirebilir. Oysa bir sanat eserinde mesajın örtülü olması, bütün güzel sanat dallarının temel ilkelerinden biridir. Okuyucu veya seyirci, bu mesajı örtünün altından kendi kültür ve estetik birikimiyle bulmaya ve anlamaya çalışır, bundan da haz duyar.

⁴⁰ Miğfer: "Savaşçıların veya itfaiyecilerin başlarına giydikleri demir başlık, tolga." (TDK, a.g.e., s. 1393).

⁴¹ Akarsu, a.g.e., s. 86.

⁴² Sadak: "İçine ok konulan torba veya kutu biçiminde kılf." (TDK, a.g.e., s. 1675).

Oyunda geçen ve rol alan hayali ve tarihi şahsiyetler, sahip oldukları kültür, eğitim, yaş, karakter, meslek ve görevlerine uygun bir biçimde konuşulmuştur. Bu kişilerin hayata bakış tarzları ise ilişkilerine, davranışlarına ve konuşmalarına yön vermiştir.

Halk kültürünü yansıtan deyimler (şahan⁴³ olmak, donuna girmek, devlet etmek) ve tabirler (oğul, tiz, komak) kullanılmıştır. Dramatik duyguyu (aşk, sevgi, umut, matem, acı hüznün, ihtiras, sevinç, zafer) yoğun bir şekilde anlatan fiiller ve deyimler (yanmak, acı içinde kıvranmak, vurgun yemek, hüngür hüngür ve hıçkırarak ağlamak, yere yığılmak, sarsılmak, haykırmak, öfkeden çılgına dönmek) seçilmiştir. Sadece iki yerde yabancı kökenli kelimelerle oluşturulmuş şoke olmak ve onore olmak fiilleri kullanılmış ve bunlarla oluşturulan ifade biçimleri eserin dokusu ile uyum sağlamıştır.

Olaylar, göçebe hayata (oba, çadır, otağ, sandık, kaval ve kopuz sesleri, bozkır türküsü, koyun ve kuzu melemeleri, at kişnemeleri, çingirak sesleri) ve savaşın ruhuna (akın, fetih, gaza, cenk; şehit, alp, cengâver, Türkmen beyi, komutan asker, sultan; ricat, taarruz, ordugâh, ihtiram boruları, taciz ateşi, alev topları, alevli ok uçuşları, patlamalar, katapult ateşi; tuğ, pusat, miğfer, kılıç, ok, yay, sadak, silah) uygun kelime kadrosu ile anlatılmıştır.

Sonuç

Sanatkarların eser üretirken faydalandıkları önemli bir kaynak olan tarih, *Malazgirt: Özgürlerin Kaderi* oyununda da piyesin temelini oluşturmuştur. Hikmet Temel Akarsu'nun, *Malazgirt Savaşı'nı* konu edindiği tiyatro eserinde Türk milletinin değişmez özelliklerini (özgürlüğe ve bağımsızlığına ihtirasla bağlı olma, milli ve manevî değerlere bağlılık, paylaşma, dayanışma, fedakârlık, feragat, barış, kardeşlik) tarihi saptırmadan, sürükleyici bir kurgu içinde ve estetik bir şekilde anlatma başarısını yakaladığı görülmektedir. Kanaatimizce eser, bu özellikleri ile Türk tiyatro tarihi içinde seçkin bir yeri hak etmesinin yanı sıra günümüz toplumunun ve gelecek nesillerin tarihe ilgisinin artmasına ve onlardaki tarih bilincinin kuvvetlenmesine katkı yapacaktır.

Kaynaklar

AKARSU, Hikmet Temel: *Malazgirt: Özgürlerin Kaderi / Bütün Oyunları 4*, 1. Baskı, Küçük Yayıncı, İstanbul 2017.

BUTTANRI, Müzeyyen: *Türk Edebiyatında Tarihî Tiyatro (Başlangıçtan 1950'ye Kadar)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2002.

ÇETİŞLİ, İsmail: *Metin Tahlillerine Giriş 2 / Hikâye-Roman-Tiyatro*, Akçağ Yayınları, Ankara 2016.

⁴³ Sözlükte "1. Şahin. 2. (mec.) Yiğit, kahraman." anlamlarına gelen "şahan" (Mehmet Doğan, *Büyük Türkçe Sözlük*, Yazar Yayınları, Ankara 2011, s. 1577), yazar tarafından eserde "şahan olmak" şeklinde kullanılır. "Şahan olmak" ise sözlükte "şahinleşmek" şeklinde yer alır ve "Herhangi bir düşünce karşısında keskinleşmek, sertleşmek, katı bir durum sergilemek." anlamlarına gelir (TDK, *Güncel Sözlük*, sozluk.gov.tr, erişim tarihi: 12.03.2020).

DEVELLİOĞLU, Ferit: *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara 2003.

DOĞAN, Mehmet: *Büyük Türkçe Sözlük*, Yazar Yayınları, Ankara 2011.

ENGİNÜN, İnci: *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2004.

_____ : *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2010.

_____ : *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları 2*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2012.

EYİCE, Semavi: *Malazgirt Savaşı'nı Kaybeden IV. Romanos Diogenes*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1971.

FİDAN, Mehmet: *Hikmet Temel Akarsu'nun Eserlerindeki Fantastik Öğeler ve Eğitim Odaklı Değerler*, Atatürk Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum 2017.

IŞIK, İhsan: *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*, Elvan Yayınları, Ankara 2012.

KAFESOĞLU, İbrahim: "Alparslan", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: 2, TDV Yayınları, İstanbul 1989.

KERMAN, Zeynep: "Edebiyatımızda Malazgirt", *Yeni Türk Edebiyatı İncelemeleri*, Akçağ Yayınları, Ankara 1998.

PAKALIN, Mehmed Zeki: *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, Cilt: II, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1993.

SEVİM, Ali: "Çağrı Bey", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: 8, TDV Yayınları, İstanbul 1993.

_____ : "Malazgirt Muharebesi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: 27, TDV Yayınları, Ankara 2003.

SÜMER, Faruk: "Afşin", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: 1, İstanbul 1988.

ŞEMSEDDİN SAMİ: *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1995.

TAŞ, Songül: *Necati Cumalı ve Oyunları*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001.

TDK, *Türkçe Sözlük*, TDK Yayınları, Ankara 2005.

tdk.gov.tr / sozluk.gov.tr, erişim tarihi: 12.03.2020.

TOPALOĞLU, Yüksel: *Reşat Nuri Güntekin ve Tiyatro*, Kesit Yayınları, İstanbul 2017.

